HARBIY TA'LIMDA PEDAGOGIK YONDASHUVLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH: MUAMMOLAR, TAHLIL VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

Kamarov Ixtiyor Baxtiyorovich
Harbiy xavfsizlik va mudofaa universitetining Harbiy aviatsiya instituti "Aviatsiya mutaxassislarini bilim va malakalarini baholash markazi" dotsenti
DOI:https://doi.org/10.5281/zenodo.23168818

Annotatsiya: Maqolada harbiy ta'limda pedagogik yondashuvlar, o'qitish metodlari va zamonaviy ta'lim texnologiyalarining ahamiyati tahlil qilinadi. Kursantlarda kasbiy kompetensiyalar, amaliy ko'nikmalar va ma'naviy-axloqiy fazilatlarni shakllantirish masalalari yoritilib, harbiy ta'lim samaradorligini oshirish bo'yicha tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: harbiy pedagogika, harbiy ta'lim, pedagogik texnologiyalar, kursantlar, kasbiy kompetensiya, innovatsion ta'lim, simulyatsiya, baholash, harbiy tarbiya.

Аннотация: В статье анализируются педагогические подходы в военном образовании, эффективность методов обучения и возможности применения современных образовательных технологий. Рассматриваются вопросы формирования профессиональных компетенций, практических навыков и нравственных качеств курсантов. Предложены рекомендации по совершенствованию военного образования.

Ключевые слова: военная педагогика, военное образование, педагогические технологии, курсанты, профессиональные компетенции, инновационное обучение, симуляция, оценивание, военное воспитание.

Abstract: This article analyzes pedagogical approaches in military education, the effectiveness of teaching methods, and the application of modern educational technologies. It examines the development of professional competencies, practical skills, and moral qualities among cadets. Recommendations for improving military education are proposed.

Keywords: military pedagogy, military education, educational technologies, cadets, professional competencies, innovative learning, simulation, assessment, military training.

KIRISH (INTRODUCTION)

Zamonaviy harbiy ta'lim tizimi oldida turgan asosiy vazifalardan biri — tez o'zgarayotgan texnologik va kasbiy talablar sharoitida mustaqil fikrlaydigan, yuqori darajadagi kasbiy tayyorgarlikka ega, intizomli va mas'uliyatli harbiy mutaxassislarni tayyorlashdir. Harbiy texnika va boshqaruv tizimlarining murakkablashuvi, axborot almashinuvi tezligining ortishi hamda kasbiy faoliyatda xatolarning yuqori oqibatlarga olib kelishi ta'lim jarayonini ilmiy asoslangan pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etishni talab etadi.

Harbiy ta'limning o'ziga xosligi shundaki, uning natijasi faqat o'zlashtirilgan nazariy bilimlar bilan belgilanmaydi. Kursant o'rgangan bilimlarini amaliy vaziyatda qo'llashi, texnik muammolarni aniqlashi,

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

belgilangan tartiblarga rioya qilishi va o‘z faoliyati uchun javobgarlikni his etishi lozim. Shu sababli harbiy pedagogika ta’lim, tarbiya, amaliy tayyorgarlik va shaxsiy rivojlanishni yagona jarayon sifatida ko‘rib chiqadi.

An’anaviy ta’lim metodlari harbiy bilimlarning nazariy asoslarini o‘zlashtirishda muhim ahamiyatga ega. Biroq faqat ma’ruza, tushuntirish va reproduktiv mashqlarga tayanish kursantlarning mustaqil qaror qabul qilish, muammoli vaziyatlarni tahlil etish va bilimlarni yangi sharoitlarga ko‘chirish qobiliyatlarini yetarli darajada rivojlantirmasligi mumkin. Shu nuqtayi nazardan, zamonaviy pedagogik metodlarni an’anaviy ta’lim bilan uyg‘unlashtirish dolzarb ilmiy-amaliy muammo hisoblanadi.

Pedagogik tadqiqotlarda faol o‘qitish, kompetensiyaga asoslangan ta’lim, shakllantiruvchi baholash va amaliy faoliyat orqali o‘rganish masalalariga katta e’tibor qaratiladi. Ushbu yondashuvlarni harbiy ta’lim sharoitiga moslashtirishda esa intizom, xavfsizlik, kasbiy standartlar va harbiy xizmatning o‘ziga xos talablarini hisobga olish zarur.

Tadqiqotning maqsadi — harbiy ta’limda qo‘llaniladigan pedagogik yondashuvlarning imkoniyatlarini qiyosiy-tahliliy o‘rganish hamda kursantlarning nazariy bilimlari va amaliy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi takomillashtirilgan pedagogik yondashuvni taklif etish.

Tadqiqot maqsadiga muvofiq quyidagi vazifalar belgilandi:

1. Harbiy ta’limning asosiy pedagogik xususiyatlarini tahlil qilish.
2. An’anaviy va zamonaviy o‘qitish metodlarining imkoniyatlarini taqqoslash.
3. Kursantlarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishda amaliy mashg‘ulotlar va simulyatsiyaning o‘rnini aniqlash.
4. Bilim va ko‘nikmalarni baholash tizimini takomillashtirish yo‘nalishlarini asoslash.
5. Harbiy ta’lim samaradorligini oshirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqotning ilmiy-amaliy ahamiyati harbiy ta’limni faqat bilim berishga yo‘naltirilgan jarayon sifatida emas, balki nazariy bilim, amaliy ko‘nikma, kasbiy tafakkur va shaxsiy mas’uliyatni birgalikda rivojlantiruvchi tizim sifatida takomillashtirish imkoniyatlarini ochib berishdan iborat.

2. MATERIALLAR VA METODLAR (MATERIALS AND METHODS)

Mazkur maqola nazariy-tahliliy tadqiqot shaklida tayyorlandi. Tahlilning asosiy obyektini harbiy ta’lim jarayonida qo‘llaniladigan pedagogik metodlar, kursantlarning kasbiy tayyorgarligini shakllantirish mexanizmlari va bilimlarni baholash yondashuvlari tashkil etadi.

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanishga asoslangan tahliliy yondashuv qo‘llanildi.

Tizimli tahlil metodi. Harbiy ta’lim o‘zaro bog‘liq tarkibiy qismlardan tashkil topgan pedagogik tizim sifatida ko‘rib chiqildi. Bunda ta’lim maqsadi, mazmuni, o‘qitish metodlari, pedagog va kursant faoliyati, baholash hamda kutiladigan natijalar o‘rtasidagi bog‘liqlik tahlil qilindi.

Qiyosiy tahlil metodi. An’anaviy o‘qitish, muammoli ta’lim, vaziyatli topshiriqlar, simulyatsiya va kompetensiyaga asoslangan yondashuvlar bir qator mezonlar bo‘yicha taqqoslandi. Asosiy mezonlar sifatida nazariy bilimlarni o‘zlashtirish, amaliy ko‘nikmalarni shakllantirish, mustaqil fikrlash, qayta aloqa olish va baholash imkoniyatlari tanlandi.

Pedagogik modellashtirish metodi. Harbiy ta’limning samaradorligini oshirishga qaratilgan, nazariy tayyorgarlikni amaliy faoliyat va natijalarni baholash bilan birlashtiruvchi pedagogik model ishlab chiqildi.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Kompetensiyaviy yondashuv. Ta'lim natijalari faqat o'zlashtirilgan ma'lumotlar hajmi bilan emas, balki bilimlarni amaliy vazifalarni bajarishda qo'llash, muammolarni aniqlash va kasbiy talablar asosida faoliyat yuritish qobiliyati bilan bog'liq holda ko'rib chiqildi.

Tahlil quyidagi mantiqiy ketma-ketlikda amalga oshirildi:

1. Harbiy ta'limning maqsad va vazifalarini aniqlash.
2. Mavjud pedagogik yondashuvlarning imkoniyatlarini belgilash.
3. Ularning afzalliklari va cheklovlarini qiyoslash.
4. Pedagogik jarayonning muhim tarkibiy qismlari o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash.
5. Takomillashtirilgan pedagogik yondashuv va uni amaliyotga joriy etish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish.

Metodik cheklov: ushbu maqola nazariy-tahliliy xususiyatga ega. Unda muayyan harbiy ta'lim muassasasida tajriba-sinov o'tkazilganligi yoki kursantlarning real o'zlashtirish natijalari statistik jihatdan tekshirilganligi haqida da'vo qilinmaydi. Shu sababli natijalar pedagogik tahlil va modellashtirishga asoslangan xulosalar sifatida talqin qilinishi lozim.

3. NATIJALAR (RESULTS)

3.1. Harbiy ta'limda pedagogik yondashuvlarning qiyosiy tahlili

Tahlil shuni ko'rsatadiki, harbiy ta'limda qo'llaniladigan pedagogik metodlarni bir-biriga qarama-qarshi qo'yishdan ko'ra, ularni ta'lim maqsadlariga muvofiq birlashtirish samaraliroq yondashuv hisoblanadi. Har bir metodning natijadorligi o'quv fanining xususiyati, kursantlarning tayyorgarlik darajasi va shakllantirilishi lozim bo'lgan kompetensiyalarga bog'liq.

3.2. Nazariy bilim va amaliy tayyorgarlik o'rtasidagi bog'liqlik

Harbiy ta'limdagi muhim pedagogik muammolardan biri — nazariy bilimlarni amaliy faoliyatga samarali ko'chirishdir. Kursant muayyan texnik qurilmaning tuzilishini yoki ishlash prinsipini bilishi mumkin, biroq ushbu bilimni amaliy vazifani bajarishda qo'llay olmasligi ehtimoli mavjud.

Bu muammoni kamaytirish uchun o'quv jarayonini o'zaro bog'langan bosqichlar asosida tashkil etish taklif etiladi:

- **Birinchi bosqich — nazariy tayyorgarlik.** Asosiy tushunchalar, qonuniyatlar, texnik talablar va xavfsizlik qoidalari o'rgatiladi.
- **Ikkinchi bosqich — ko'rgazmali tushuntirish.** Texnik vositalar, maketlar, chizmalar va multimedia materiallari yordamida nazariy bilimlar aniqlashtiriladi.
- **Uchinchi bosqich — amaliy mashq.** Kursant bilimlarini laboratoriya, o'quv stendi yoki trenajyorda qo'llaydi.
- **To'rtinchi bosqich — vaziyatli topshiriq.** O'rganilgan bilimlar yangi, oldindan to'liq tayyorlab qo'yilmagan o'quv vaziyatida qo'llanadi.
- **Beshinchi bosqich — baholash va tahlil.** Bajarilgan topshiriq natijalari mezonlar asosida baholanadi, kamchiliklar aniqlanadi va qayta mashq qilish yo'nalishlari belgilanadi.

Ushbu ketma-ketlik ta'lim jarayonida bilimlarni oddiy eslab qolishdan ularni tushunish, qo'llash va tahlil qilish darajasiga o'tishni ta'minlashga qaratilgan.

Masalan, aviatsiya texnikasiga oid fanlarda kursant dastlab texnik tizimning ishlash prinsipini o'rganadi, keyin uning sxemasi bilan ishlaydi, shundan so'ng o'quv stendida belgilangan amallarni bajaradi. Yakuniy bosqichda esa nazorat topshirig'i orqali bilim va ko'nikmalarining qay darajada shakllangani aniqlanadi.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Bunday yondashuvning muhim xususiyati — nazariy va amaliy mashg'ulotlarni alohida jarayonlar sifatida emas, balki yagona pedagogik tizimning tarkibiy qismlari sifatida tashkil etishdir.

3.3. Harbiy pedagog faoliyatining ta'lim samaradorligiga ta'siri

Tahlil natijalariga ko'ra, harbiy pedagog faoliyatini uchta asosiy yo'nalishda takomillashtirish maqsadga muvofiq.

Birinchisi, **ta'limni loyihalashtirish**. Pedagog mashg'ulot maqsadi, kutiladigan natijalar, topshiriqlar va baholash mezonlarini oldindan o'zaro muvofiqlashtirishi zarur. Agar mashg'ulotda mustaqil fikrlash maqsad qilingan bo'lsa, faqat yodlangan ma'lumotlarni tekshiruvchi testlar bilan cheklanish yetarli bo'lmaydi.

Ikkinchisi, **pedagogik qayta aloqa**. Kursantga faqat yakuniy bahoni bildirish emas, balki uning qaysi jihatlarni to'g'ri bajargani, qayerda xatoga yo'l qo'ygani va natijani qanday yaxshilashi mumkinligini tushuntirish lozim. Bu yondashuv o'qitish va o'rganish jarayonlari o'rtasidagi bog'liqlikni kuchaytiradi.

Uchinchisi, **individual rivojlanishni qo'llab-quvvatlash**. Kursantlarning boshlang'ich tayyorgarligi bir xil bo'lmasligi mumkin. Shu sababli qo'shimcha tushuntirish, bosqichma-bosqich topshiriqlar va mustaqil mashqlarni o'zlashtirish darajasiga muvofiq tashkil etish foydali hisoblanadi.

Pedagogning vazifasi faqat talab qo'yishdan iborat emas. U kursantni belgilangan talablarni anglashga, o'z faoliyatini tahlil qilishga va bilimdagi kamchiliklarni mustaqil bartaraf etishga yo'naltirishi lozim. Bunda harbiy intizom va kasbiy talabchanlik pedagogik qo'llab-quvvatlash bilan uyg'unlashtiriladi.

3.4. Bilim va kasbiy kompetensiyalarni baholash modelini takomillashtirish

Harbiy ta'limda baholash tizimining muhim vazifasi kursantning bilim darajasini aniqlash bilan birga, uning amaliy faoliyatga tayyorligini ham baholashdan iborat.

Shu maqsadda kompleks baholash modelidan foydalanish taklif etiladi. Model quyidagi tarkibiy qismlarni qamrab oladi:

Mazkur modelda har bir mezon aniq kuzatiladigan natija bilan bog'lanadi. Masalan, "texnik tizimni yaxshi biladi" kabi umumiy ifoda o'rniga "tizimning asosiy qismlarini nomlaydi, ularning vazifalarini tushuntiradi va o'zaro bog'liqligini ko'rsatadi" kabi aniq mezonlardan foydalanish baholashning shaffofligini oshiradi.

Baholash mezonlari o'quv fanining xususiyatlariga qarab moslashtirilishi kerak. Xavfsizlik bilan bog'liq muhim amaliy ko'nikmalarni baholashda ayrim talablar majburiy mezon sifatida belgilanadi. Bunday vaziyatlarda nazariy bilimlar bo'yicha yuqori natija amaliy xavfsizlik talablariga rioya qilmaslikni qoplamasligi lozim.

Shu bilan birga, kompleks baholash modelining samaradorligi uni amaliyotga joriy etish, pedagoglarni tayyorlash va baholash natijalarining ishonchliligini tekshirish orqali aniqlanishi kerak.

3.5. Harbiy ta'limni takomillashtirishning taklif etilayotgan pedagogik modeli

O'tkazilgan nazariy tahlil asosida harbiy ta'limni takomillashtirish uchun besh tarkibiy qismdan iborat pedagogik model taklif etiladi.

1. Maqsadli komponent. Ta'lim natijalarini nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, mustaqil fikrlash, kasbiy mas'uliyat va intizom bilan bog'lash.

2. Mazmuniy komponent. O'quv materiallarini kasbiy vazifalar, zamonaviy texnik talablar va harbiy mutaxassislikning o'ziga xos xususiyatlariga muvofiq tanlash.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

3. Jarayonli komponent. Ma'ruza, muammoli ta'lim, laboratoriya mashg'ulotlari, vaziyatli topshiriqlar va simulyatsiyalarni o'zaro uyg'unlashtirish.

4. Baholash komponenti. Nazariy bilim va amaliy kompetensiyalarni oldindan belgilangan, kuzatiladigan mezonlar asosida baholash.

5. Tahliliy-tuzatish komponenti. Baholash natijalaridan foydalanib, kursantlarning kamchiliklarini aniqlash, pedagogik metodlarni qayta ko'rib chiqish va keyingi mashg'ulotlarni takomillashtirish.

Modelning ishlash mexanizmi quyidagicha ifodalanadi:

Ta'lim maqsadi → O'quv mazmuni → Pedagogik metodlar → Amaliy faoliyat → Kompleks baholash → Natijalarni tahlil qilish → Ta'limni takomillashtirish.

Mazkur modelning asosiy xususiyati qayta aloqa mexanizmining mavjudligidir. Baholash natijalari faqat kursantning bilim darajasini belgilash uchun emas, balki o'quv mazmuni, pedagogik metodlar va mashg'ulotlarni tashkil etish sifatini yaxshilash uchun ham qo'llaniladi.

Taklif etilayotgan modelning amaliy samaradorligini tekshirish uchun kelgusida tajriba-sinov tadqiqotlarini o'tkazish, boshlang'ich va yakuniy natijalarni taqqoslash hamda tegishli statistik tahlillarni amalga oshirish talab etiladi.

4. MUHOKAMA (DISCUSSION)

Olingan tahliliy natijalar harbiy ta'limda pedagogik metodlarni tanlash masalasi faqat yangi texnologiyalarni joriy etish bilan cheklanmasligini ko'rsatadi. Asosiy masala — tanlangan metodning ta'lim maqsadiga qanchalik mosligi va kursantning kasbiy tayyorgarligiga qanday hissa qo'shishidir.

Birinchi muhim jihat — an'anaviy va innovatsion ta'lim usullarining o'zaro munosabati. An'anaviy ma'ruza va tushuntirish usullarini samarasiz deb baholash to'g'ri emas. Ular murakkab nazariy tushunchalarni tizimli yetkazishda muhim ahamiyatga ega. Biroq ushbu usullar amaliy topshiriqlar, muammoli vaziyatlar va mustaqil tahlil bilan to'ldirilganda ta'lim natijalarini kasbiy faoliyatga yaqinlashtirish imkoniyati kengayadi.

Ikkinchi jihat — simulyatsiya va raqamli texnologiyalarning o'rni. Simulyatorlar amaliy mashqlarni takrorlash, xatolarni tahlil qilish va muayyan jarayonlarni xavfsiz sharoitda o'rganishga yordam beradi. Shu bilan birga, simulyatorda erishilgan natijalarni real texnik vositalar bilan ishlash kompetensiyasiga to'liq tenglashtirib bo'lmaydi. Shuning uchun simulyatsion mashg'ulotlar imkon qadar laboratoriya, amaliy tayyorgarlik va tegishli kasbiy standartlar bilan uyg'unlashtirilishi lozim.

Uchinchi jihat — bilimlarni baholashdagi o'zgarishlar. Test va yozma nazoratlar kursantning nazariy tayyorgarligini aniqlashda foydali bo'lsa-da, amaliy faoliyatni bajarish sifati, xavfsizlik qoidalariga rioya etish va mustaqil muammo hal qilish qobiliyatini to'liq qamrab olmaydi. Kompleks baholash esa bir nechta usulni birlashtirib, kursantning tayyorgarligi haqida kengroq tasavvur hosil qilishga xizmat qiladi.

To'rtinchi jihat — harbiy pedagogning kasbiy roli. Pedagog zamonaviy texnologiyalarni qo'llash bilan bir qatorda, mashg'ulot maqsadini aniq belgilashi, kursantlarning faoliyatini kuzatishi va ularning xatolarini tahlil qilishiga yordam berishi kerak. Demak, pedagogik innovatsiyalar samaradorligi ko'p jihatdan ularni qo'llayotgan o'qituvchining metodik mahoratiga bog'liq.

Beshinchi jihat — ta'lim samaradorligini ilmiy asosda tekshirish zarurati. Taklif etilgan pedagogik model nazariy jihatdan maqsadga muvofiq bo'lsa-da, uning amaliy natijalarini aniqlash uchun empirik tadqiqot zarur. Bunda tajriba va taqqoslash guruhlarini shakllantirish, boshlang'ich tayyorgarlik

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

darajasini hisobga olish, bir xil baholash mezonlaridan foydalanish va natijalarni statistik qayta ishlash maqsadga muvofiqdir.

Kelgusidagi tajriba-sinov tadqiqotlarida quyidagi ko‘rsatkichlarni o‘rganish mumkin:

- nazariy bilimlar bo‘yicha boshlang‘ich va yakuniy natijalar;
- amaliy topshiriqlarni bajarish sifati;
- kasbiy vaziyatlarni tahlil qilish qobiliyati;
- xavfsizlik talablariga rioya etish darajasi;
- mustaqil ishlash va o‘z faoliyatini baholash ko‘nikmalari.

Bunda pedagogik model joriy etilgan guruh natijalarini odatiy o‘qitish usullari qo‘llanilgan guruh natijalari bilan taqqoslash mumkin. Biroq ishonchli xulosa chiqarish uchun guruhlarning boshlang‘ich tayyorgarligi, o‘qituvchi tajribasi, o‘quv soatlari va boshqa muhim omillar imkon qadar nazorat qilinishi lozim.

Shunday qilib, harbiy ta’limda pedagogik samaradorlikni oshirish birgina metodni tanlashga emas, balki maqsad, mazmun, o‘qitish, amaliy faoliyat va baholashning o‘zaro muvofiqligini ta’minlashga bog‘liq.

5. XULOSA

O‘tkazilgan nazariy-tahliliy tadqiqot asosida harbiy ta’limda pedagogik yondashuvlarni takomillashtirishga doir quyidagi xulosalarga kelindi.

Birinchidan, harbiy ta’lim samaradorligini faqat nazariy bilimlarni o‘zlashtirish bilan baholash yetarli emas. Ta’lim jarayonida amaliy ko‘nikmalar, mustaqil fikrlash, kasbiy mas’uliyat va xavfsizlik talablariga rioya etish ham hisobga olinishi zarur.

Ikkinchidan, an’anaviy va zamonaviy pedagogik metodlarni uyg‘unlashtirish maqsadga muvofiq. Ma’ruza va tushuntirish nazariy asoslarni shakllantirsa, muammoli ta’lim, vaziyatli topshiriqlar va simulyatsiya bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog‘lashga yordam beradi.

Uchinchidan, harbiy pedagogning metodik mahorati ta’lim natijalarini belgilovchi muhim omillardan biridir. Mashg‘ulot maqsadini aniq belgilash, o‘quv topshiriqlarini to‘g‘ri tanlash, muntazam qayta aloqa berish va xatolarni tahlil qilish pedagogik jarayonni takomillashtiradi.

To‘rtinchidan, kursantlarning bilim va kompetensiyalarini kompleks baholash tizimini rivojlantirish zarur. Nazariy testlar, amaliy topshiriqlar, kuzatuv, vaziyatli masalalar va reflektiv tahlilning birgalikda qo‘llanilishi kasbiy tayyorgarlikni kengroq baholash imkonini beradi.

Beshinchidan, maqolada taklif etilgan pedagogik modelning amaliy samaradorligini aniqlash uchun tajriba-sinov tadqiqotlarini tashkil etish lozim. Bu jarayonda boshlang‘ich va yakuniy natijalarni taqqoslash, aniq mezonlardan foydalanish va statistik tahlil o‘tkazish ilmiy xulosalarning ishonchliligini oshiradi.

Umuman olganda, harbiy ta’limda pedagogikaning zamonaviy rivojlanishi bilim berish, amaliy tayyorgarlik, tarbiya va kasbiy baholash jarayonlarini yagona tizimda tashkil etishni talab qiladi. Bunday yondashuv harbiy ta’lim sifatini takomillashtirish va zamonaviy kasbiy talablarga javob beradigan mutaxassislarni tayyorlash uchun metodik asos bo‘lib xizmat qilishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Dewey, J. Experience and Education. New York: Macmillan, 1938.
2. Bloom, B. S. (Ed.). Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals. Handbook I: Cognitive Domain. New York: Longmans, Green, 1956.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

3. Biggs, J., Tang, C. Teaching for Quality Learning at University. 4th ed. Maidenhead: Open University Press, 2011.
4. Hattie, J. Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement. London: Routledge, 2009.
5. Kolb, D. A. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1984.
6. UNESCO. Global Education Monitoring Report 2023: Technology in Education — A Tool on Whose Terms? Paris: UNESCO, 2023.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.